

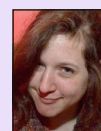
- users. *International Journal of Geographical Information Science*, 26(10), 1773–1788.
- Petchenik, B. B. (1975): Cognition in cartography. Paper presented at the International Symposium on Computer-Assisted Cartography (Auto-Carto II)
- Sweller, J. (1988): Cognitive load during problem solving: Effects on learning. *Cognitive Science*, 12(2), 257–285.
- Sweller, J. (1994): Cognitive load theory, learning difficulty, and instructional design. *Learning and Instruction*, 4(4), 295–312.
- Szigeti, Cs.–Albert, G. (2015): Térképek terepi tájékozódásra való alkalmasságának kvantitatív becslése [Method for estimating the adequacy of maps for field use]. *Geodesy and Cartography*, LXVII(1–2), 16–23.
- Török, Zs.–Bérces, Á. (2013): Térinformatikai vizualizációk vizsgálata szemmozgáskövetési kísérletekkel. Paper presented at the Térinformatika Konferencia és Szakkiállítás, Debrecen, Hungary.
- Wakabayashi, Y. (2013): Role of geographic knowledge and spatial abilities in map reading process: implications for geospatial thinking. *Geographical reports of Tokyo Metropolitan University*, 48, 37–48.
- Wakabayashi, Y.–Matsui, Y. (2013): Variation of geospatial thinking in answering geography questions based on topographic maps. Paper presented at the 26th International Cartographic Conference, Dresden.
- Wooldridge, J. M. (2009): *Introductory Econometrics: A Modern Approach* (4 ed.). Mason: South-Western Cengage Learning.

Summary

How University Students Read Maps? - Results of an International Test Conducted by the Research Group on Experimental Cartography at the Eötvös Loránd University

The aim of the present experimental research is to study the readability of different map data types with statistical methods regarding

three user categories (beginner, intermediate and expert). The five-lingual intentional survey has included 488 people (mainly from the higher education), and consisted of eight questions in an online test. Because the selection of the subjects was uncontrolled, this study is considered as an exploratory analysis. The questions of the test targeted the cognitive skills and the recognition of map data types on large scale maps designed for navigation tasks. Based on the results it was demonstrated that the users' sensitivity for the different map data types depends on their map reading skills. An emphasis on the road network, the pictograms and the scale-bar may help the most for all users if one aims to produce a large scale map for navigation. While the beginners may need more generalization, the intermediates and experts can decipher more dense maps as well. The results also revealed differences in the map reading competency regarding gender, nationalities and age.



Ilyés Virág
MSc hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Társadalomtudományi Kar
e-mail: ilyesvirag@gmail.com



Szigeti Csaba
doktorandusz

Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Térképtudományi és Geoinformatikai
Tanszék,
e-mail: szgtcsaba@map.elte.hu



Kis Dávid
MSc hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Informatikai Kar,
e-mail: kidraai@inf.elte.hu



Dr. Albert Gáspár
adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Térképtudományi és Geoinformatikai
Tanszék
e-mail: albert@ludens.elte.hu



Várkonyi Dávid
doktorandusz

Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Informatika Doktori Iskola,
e-mail: varkonyidavid91@gmail.com

Politika a magyar Állami Földmérésben, avagy Állami Földmérés a magyar politikában, II. rész¹

Székely Domokos

1956 a magyar Állami Földmérés fejlődésének jelentős éve volt. Április 20-án alakult meg a Geodéziai és Kartográfiai (tudományos) Egyesület, mely hivatva volt (nyolcvévi kényszerszünet után)

¹ Jelen írás a Geodézia és Kartográfia 2016/11–12. számában megjelent tanulmány folytatása. (Szerkesztőség)

– egyedüli szervezetként – országos fórumot biztosítani a magyar geodéziai társadalomnak. Már megalakulásakor több mint ezer igazolt tagja volt. Feltétlenül ki kell emelni Raun Frigyes²

² Raun Frigyes főmérnök 1953–1956 között a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége mellett működött mint geodéziai

személyét, aki nagyon sokat tett az Egyesület létrehozásáért, és húsz éven át tartó irányításáért. 1956-ban ünnepelte

főtanácsadó. Ebben a minőségében szerzett személyes kapcsolatait és jó diplomáciai érzékét a m. Állami Földmérés javára sokáig tudta kamatoztatni (Állambiztonsági Szolgálat Történelmi Hivatala)

meg a magyar Állami Földmérés (a Tudományos Akadémiával közösen) fennállásának 100. évfordulóját. Ennek keretében külföldi professzorok részvételével, nemzetközi geodéziai kongresszust és térképiállítást rendeztek. (Regőczy 1956)



Raam Frigyes

Az 1956-os októberi forradalom kitörésekor Váhl Miklós az ÁFTH elnöke éppen Prágában volt a Szocialista Országok Geodéziai Szolgálata (SzOGSz) soron következő ülésén. A hadicselekmények miatt azonnal hazajött, a személyi állományt nyugalomra intette, és az anyagi javak megőrzésére adott utasítást. A forradalom leverése után – mint ismeretes – nem volt hajlandó az eseményekben egyes résztvevőket (Zelcsényi Géza, Tóth Elek, Virágh Dénes és mások) írásban elítélni. Ezért Apró Antal miniszter december 12-én Váhl Miklóst azonnali hatállyal nyugdíjazta, és Antos Zoltánt (korábbi elnökhelyettest) bízta meg a Hivatal vezetésével. (Itt jegyzem meg, hogy Antos testvére akkoriban a Kádár-kormány pénzügyminisztere volt.) Ugyanezen a napon Siklós Ferencet a BGTV élére kormánybiztosnak kinevezték. Viktor Szlobodesikov szovjet tanácsadó megbízatása „lejárt”, így őt a Szovjetunióba visszahívták. (Balázs–Raam 1983/84, Szerkesztőbizottsági cikk 1989, Székely 1997)

A forradalom után kialakult retorzió kihatott a magyar Állami Földmérés működésére is. A Kartográfiai Vállalat életében rövid idő alatt négy igazgató (Lázár, Magyarai, Somló, Mészáros)

váltotta egymást. Ugyanez zajlott le ugyanebben az időszakban a BGTV élén is (Siklós, Raam, Krauth, Tóth). Érdemes megemlíteni, hogy a PGTV esetében ez nem következett be. Ennek oka valószínűleg az volt, hogy Csikor Kálmán – Pécs katonai parancsnoka – az értelmetlen vérontás elkerülése érdekében – megtiltott minden ellenállást a bevonuló szovjet csapatokkal szemben. Csikor később súlyos börtönbüntetést kapott. Mivel megvédte Pécsét, ezért a város hálából a rendszerváltozás után rehabilitáltatta, utcát nevezett el róla, valamint lakóházán emléktáblát helyezett el. (Székely 2010)

Az ÁFTH 1958-ban utasítást adott ki újabb átszervezésre. Ennek lényege az volt, hogy eszköz- és feladatmegosztás történjen a BGTV és a KV között. Az 1:10 000 méretarányú polgári topográfiai felmérést (személyzettel együtt) a BGTV átadta a KV-nak, a topográfiai munkákhoz szükséges műszaki felszereléssel együtt. Az 58-as átszervezésnek – személyi vonalon – voltak áldozatai, akiket később évekig háttérbe szorítottak. Azért fokozták le, illetve bocsátották el őket a magyar Állami Földmérés keretei közül, mert vagy ők maguk, vagy szüleik (rokonaik) fontos állásokat töltöttek be a két világháború között, illetve szimpatizánsai voltak az 56-os forradalomnak, és ennek hangot is adtak. (Tették ezt velük annak ellenére, hogy szakértelmük és munkájuk ellen semmilyen kifogás sem merült fel.) A teljesség igénye nélkül néhány nevet megemlítek: Baló Zoltán, Bernhardt Mátyás, Czitronyi István, Dants Béla, Fejes Kálmán, Hansági Tivadar, Márkus Imre, Paczolay Balázs, Rakovszky István, Rubinka László, Ruszkiczay (Rüdiger) István, Schaupner Nándor, Szepessy József, Szent-Iványi György, Tóth Elek, Virágh Dénes, Zelcsényi Géza. Egyeseknek később „megbocsátottak” és visszavették a magyar Állami Földmérés kötelékébe, míg mások tervező intézetek geodéziai részlegeinél (UVATERV, MÉLYÉPTERV, BUVÁTI, KÖZTI stb.) tudtak csak elhelyezkedni. (Balázs–Raam 1983/84, Székely 1997, 2006)

1958-ban a Magyar Szocialista Munkás Párt (MSZMP) VII. kongresszusán meghirdette a „mezőgazdaság szocialista átalakítását” – ami gyakorlatilag újra erőltetett

termelő-szövetkezetesítést jelentett. Mintegy négy év alatt, a magánkézben lévő megművelhető területek 95%-át kollektivizálták. Ez ismét nagy feladatot rótt a magyar Állami Földmérésre. (Érdemes megfigyelni, hogy 1945–49 között a magángazdálkodás, 1950–53 között a szövetkezetesítés, 1954–1959 között a kilépés a szövetkezetekből, míg 1959–63 között újra a kollektivizálás volt a jellemző.) Ezt a cikk-cakk politikát csak nagyon nehezen tudták a földmérési és földnyilvántartási szervek követni. (Romsics 2005)

Antos Zoltán elnökre és hivatalára ezek a feladatok nagy terhet róttak. Szinte naponta kapta a sürgető telefonokat. Sokat panaszkodott, hogy neki még helyettese sincs. A Kormány végül úgy döntött, hogy 1960 tavaszán elnökhelyettest nevez ki Kovács Márton személyében, aki korábban a parlament protokollfőnöke volt. Kovács azzal a kritikai észrevétellel kezdte működését, hogy az ÁFTH miatt engedélyez magánföldmérői tevékenységet akkor, amikor ezzel elszívják a kapacitást a szocialista birtokrendezéstől. Antos tudta, hogy az a kis mellékkereset milyen fontos a földmérők számára, ezért a Munkaközösségek megszüntetéséhez nem járult hozzá, mert sokat segítettek 1955 után az Állami Földmérés elmaradásának pótlásában. (Székely 2005)

Kovács Márton ebbe nem nyugodott bele, és Antos egyik külföldi távolléte alatt sikerült elérnie, hogy a készülő 18/1961/v.7. M. E. rendeletbe (a földmérési munkákra jogosultak köréről) vegyék bele pótlólag a Munkaközösségek megszüntetését. Mikor erről Antos tudomást szerzett, minden módon igyekezett Kovácstól megszabadulni. Ezt később sikerült is elérnie, és a kormány Kovács Mártont 1962. december 31-ével elnökhelyettesi pozíciójából visszahívta, és más beosztásba helyezte. A rendelet szövegén ez már sajnos nem változtatott. Ettől az időponttól kezdve, közel 30 éven át tilos volt hazánkban minden magánföldmérői tevékenység. (Balázs–Raam 1983/84, Székely 1997)

Az 1963–64-es években is történtek fontos események a magyar Állami Földmérés vállalatai körében. 1963 közepén Mészáros György a KV igazgatója lemondott, és elvállalta

a TESCO³ által felajánlott nigériai képviselőt. Helyére dr. Hegyi Gyula került. Főmérnöknek Domokos Györgyöt nevezték ki. A BGTV igazgatója Tóth Lajos (aki korábban hadi akadémiát végzett), sikeres államvizsgát tett a Székesfehérvári Felsőfokú Földmérési Technikumban. Így mindkét vállalat élére – a korábbi pártmegbízottak helyett – szakemberek kerültek. (Balázs–Raum 1983/84)

1968-ban a kormány – gazdasági téren – új fordulatot tett. Meghirdette az „Új Gazdasági Mechanizmust”. A program kidolgozói: Fock Jenő, későbbi miniszterelnök és Nyers Rezső a KB titkára voltak. A változtatást az tette lehetővé, hogy a Szovjetunióban politikai fordulat állt be. Hruscsovot nyugdíjazták, és Brezsnyev lett a pártfőtitkár. Az Új Gazdasági Mechanizmus lényege az volt, hogy a vállalatokat nyereségérdekelte tette. Ettől az intézkedéstől gazdasági fellendülést vártak. A nyereséges vállalatok minden év tavaszán dolgozóiknak nyereségrészesedést fizettek. (Romsics 2005, Domokos 1968/6)

A gazdaságátalakítás nem ment simán. Voltak kedvezményezettek, és voltak, akik hátrányos helyzetbe kerültek. Hátrányos helyzetbe került a magyar Állami Földmérés is, melynek következményei mind a mai napig hatnak. A gazdaságátalakítás ugyanis jelentős átszervezéssel, intézmények összevonásával, elbocsátásokkal és takarékoskodással járt. A kormány ugyanis úgy döntött, hogy minisztériumokat és főhatóságokat összevon. Ez ügyben 1966–67 fordulóján fontos tárgyalások folytak. Tekintettel arra, hogy a jövőben kevesebb minisztériumra és főhatóságra lesz szükség, ezért Fehér Lajos az MSZMP KB mezőgazdasági ügyekkel foglalkozó titkára azt a feladatot kapta, hogy a felügyelete alá tartozó hatóságok összevonására tegyen javaslatot.

A földművelésügyi és élelmiszerügyi tárcából Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztériumot (MÉM) hoztak létre. 1967 elején felmerült, hogy a MÉM-be kellene beolvasztani

az ÁFTH-t, az Országos Vízügyi Hivatalt (OVH) és az Erdészeti Főigazgatóságot. Előzetes egyeztetések és megbeszélések folytak Fehér Lajosnál. Ezekben a megbeszéléseken részt vett dr. Dimény Imre a MÉM minisztere, az ÁFTH részéről Antos Zoltán elnök, Halász Péter elnökhelyettes, dr. Joó István főosztályvezető, dr. Radó Sándor, Raum Frigyes és Dégen Imre. Minden ellenkezés ellenére az ÁFTH-t, mint Országos Földügyi és Térképészeti Hivatal (OFTH), valamint az Erdészeti Főigazgatóságot, 1967. július 1-től összevonták a MÉM-el. Dégen Imre azonban kijelentette, hogyha a vízügyet beviszik a MÉM-be, akkor ő – árvizek esetén – nem tud felelősséget vállalni. Ezen a ponton Fehér Lajos meghátrált, és így az OVH, mint önálló főhatóság, továbbra is megmaradt. (Balázs–Raum 1983/84, és Orsz. Levéltár, MSZMP archívum)

Az átszervezés azonban létszámleépítéssel is járt. Dimény az ÁFTH személyzetének (kb. 80 fő) csak egy részét (kb. 30 fő) volt hajlandó a MÉM OFTH-ba átvinni. Felmerült a kérdés: mi legyen a további 50 fővel? Dr. Joó Istvánnak volt az ötlete, hogy – mivel a MÉM-hez több kutató intézet (szőlészeti, növénynevelési, állattenyésztési stb.) tartozott – legyen egy geodéziai kutató is. Dimény ebbe belement, és 22/1967/MÉM. sz. miniszteri utasítással, 1967. augusztus 1-vel felállította a Földmérési Intézetet. Ezzel megmentett ötven, kiváló szakembert az állástartalanságtól. Ma már egyetlen, kizárólag földméréssel foglalkozó közintézmény a magyar Állami Földmérés még érintetlenül megmaradt szervezete a FÖMI. (Jagasics 1982/4, Apagyi 1992/5, Joó 1997/10) (Megjegyzés: A cikk írása közben jelent meg a 1312/2016. (VI.13.) korm.-határozat, amely arról rendelkezik, hogy a Földmérési és Távérzékelési Intézet 2017. január elsejével, jogutódlással – a Budapest Főváros Kormányhivatalába beolvadással – megszűnik.)

A magyar Állami Földmérés 1967. évi, nagyarányú átszervezése ezzel nem ért véget. Az OFTH égisze alatt a MEFI-kből létrehozták az országos földhivatali hálózatot. A Központi Adat- és Térképtár kezelője a FÖMI lett. Ugyancsak a FÖMI-hez került az Államhatárügy, valamint később a

geodéziai vállalatok szakfelügyelete. Meg kell említenem, hogy kettőség alakult ki: a földhivatalokat szakszempontról az OFTH és a FÖMI irányította, míg gazdasági szempontból a helyi tanácsi szervek alá tartoztak. Még 1965-ben elkezdődött az ÁFTH-ban az „egységes földmérési és térképészeti jogszabály megalkotása”. Kiadására azonban csak az átszervezés után, 1969-ben került sor. (12/1969/III. 19. sz. rendelet) (Jagasics 1982/6, Apagyi 1992/5)

1969-ben a BGTV – kihasználva az új gazdaságpolitika vállalati előnyeit – a kiemelkedő geodéziai és tudományos munkásság elismerésül szakmai kitüntetés alapított. (Raum, 1968/69/70) A kitüntetést prof. dr. Fasching Antalról nevezte el. (Itt jegyzem meg, hogy a kitüntetés 40 éves történetét szaklapunk 2009/5. számában megírtam, erre itt nem kívánok kitérni.) Azonban meg kell említenem, hogy – szerkesztési hiba folytán – a felsorolásból Csepregi Szabolcs, Ringhofer János és Tompó László, akik 2002-ben részesültek a kitüntetésben, sajnálatos módon kimaradtak. Ugyanakkor – saját hibámból – a földhivatali hálózat alapításának 40. évfordulója alkalmából különdíjban részesült öt személy: Varga Jánosné, dr. Varga T. Antal, Oláh Béla, Bolla Gyula és dr. Fenyő György sajnálatos módon szintén kimaradt. (Helyreigazítást lásd: 2009/6 sz.)

A kitüntetés odaítélésének módjáról is szólnom kell. A kitüntetést a MÉM 1970-ben, erőfölényével élve a BGTV kezéből kivette (34/1970/MÉM/49. sz. miniszteri utasítás). Ezáltal ebből a geodéziai tudományos kitüntetésből földhivatali (hálózati) ágazati kitüntetés lett. A rendszerváltás után, különösen 1998 után, a szaktárca már kevesse ügyelt a kitüntetés odaítélésénél az alapító atyák eredeti célkitűzésére, és inkább a jó munkát jutalmazták vele. Így a geodéziai tudományos érdemek elismerése ritkult. (Itt jegyzem meg, hogy a Lázár deák emlékérem odaítélése Társaságunk hatásköre, ezért ebbe a szaktárca nem szólhat bele. (Székely 2008/1–2)

A m. Állami Földmérés 1970-től igyekezett meggyorsítani hazánk kataszteri (nagy méretarányú) felmérését. A meglévő régi méretarányok (1:1440, 1:2880) helyett folyamatosan bevezetésre került

³ TESCO = Technical Servicing and Consulting Co. - Technikai szolgáltató és tanácsadó vállalat, megszűnt 1989-ben. (Nem azonos a ma ismert kereskedelmi, nemzetközi üzlethálózattal.)

belterületen az 1:2000, és külterületen az 1:4000 méretarány. Korszakalkotó változást hozott az 1972-ben megalkotott, az egységes ingatlan-nyilvántartásról szóló törvényerejű rendelet (3/1972/E. T.). Ez a rendelet a telekkönyvet beolvastotta a m. Állami Földmérés földnyilvántartási rendszerébe. Ezzel a 116 évig fennállt kettős nyilvántartás megszűnt, és mind a mai napig sikerült fenntartani. (dr. Joó 1970/2, 1973/1, 6)

Nem kataszteri célokot szolgált az 1:10 000 méretarányú, polgári topográfiai térképmű. A polgári topográfiai felmérést nagyobb részben a magyar Állami Földmérés vállalatai, és kisebb részben az MN Térképészeti Intézet (MNTI) munkatársai végezték. A 28 év alatt végrehajtott program során többféle vetületi rendszer és jelkulcs alkalmazására került sor. Külön gondot jelentett- jellemzően a Varsói Szerződés tagállamaira vonatkozóan – a térképek titkosítása. A 12/1969. (III. 11.) korm.-rendelet új, egységes országos térképrendszer (EOTR) kialakítását írta elő. Az EOTR-be az 1:10 000 méretarányú, valamint az annál kisebb méretarányú levezetett topográfiai térképek tartoznak. Az akkori szakmai vezetés komoly eredményének tekinthető, hogy ezeket a térképeket „titkos” minősítésűről „szolgálati használatú” térképekké nyilvánították. Ez jelentős mértékben hozzájárult a térképek szélesebb körű felhasználásához. (Molnár 1981/5, Mihály 1999) Itt érdemes megemlíteni, hogy a katonai térképészet olyannyira nem volt nyilvános, hogy a jogszabályalkotónak a 12/1969. (III. 11.) korm.-rendeletben, amely a földmérési és térképészeti tevékenység jogi alapját képezte akkoriban, mindössze egy sorban engedélyezte megemlíteni a katonai topográfiai térképeket, mint az egységes országos térképezés részét, különösebb részletezés nélkül. (Buga-Herczeg 2009)

1976. november 26-án avatták fel a penci Kozmikus Geodéziai Observatóriumot (KGO) írta dr. Fejes István szaklapunk 2001/11 számában, majd így folytatta: „a működés formailag 1972-től indult a Földmérési és Távérzékelési Intézet (FÖMI) kebelében, Budapesten. Eközben Penc község határában folyt az Observatórium épületkomplexumának a megvalósítása”.

Mivel Magyarország ebben az időben már tagja volt az Interkozmosz elnevezésű programnak, természetes volt, hogy minden eszközzel támogatta a KGO működését és fejlesztését. A KGO tevékenysége is nemzetközileg vállalt kötelezettség keretében került a m. Állami Földmérés feladatkörébe. (Joó 1976/3, Fejes 2001, Borza 2007)

Raum Frigyes indította el 1976-ban a Magyar Földmérők Arcképcsarnoka (MFA) c. könyvsorozatát. Eddig négy kötet jelent meg: 1976, 1983, 2001 és 2014. években. Ezek közül az első kettőt Raum, a harmadikat dr. Lukács Tibor, míg a negyediket egy bizottság szerkesztette.

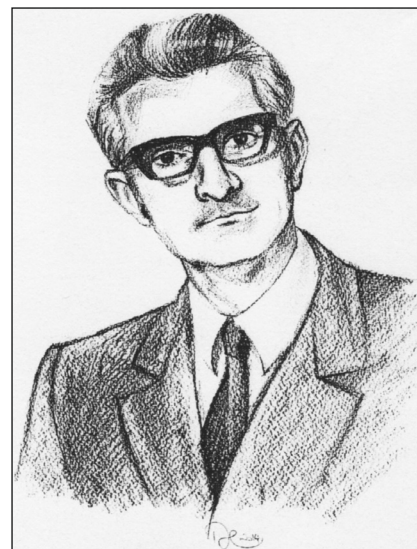
Prof. dr. Tárczy-Hornoch Antal akadémikus, az első kötet előszavában a következőket írta: „Elődeink odaadó munkássága és elért eredményei az utódokat is fokozott munkára kötelezik a magyar geodézia és térképészet nemzetközi megbecsülésének megtartása, sőt nagyobbítása érdekében.” (Itt szeretném megjegyezni, hogy a harmadik kötetben Radó Sándor szerepeltetésével nem érttem egyet. 1920-ban – a tanácsköztársaság alatti tevékenysége miatt – magyar állampolgárságát megvonták, és csak 35 évvel később (1955-ben) kapta vissza. Ugyanakkor földméréssel soha sem foglalkozott, mert több évtizeden át hírszerző tevékenységet folytatott. (Papp-Váry 2000/1) Természetesen Radónak vannak érdemei a magyar kartográfia irányítása területén – melyet a Magyar Földrajzi Társaság, születésének 100. évfordulója alkalmával megjelentetett könyvvel el is ismert, és bár dolgozott az ÁFTH-ban és az OFTH-ban hivatali beosztásban, de a m. Állami Földmérés alapfeladataiban sose vett részt.)

A 3514/1979. sz. Minisztertanácsi határozat alapján – a MÉM OFTH szakmai vezetése küzdelmének eredményeként – az 5/1980. MÉM sz. utasítás megújította a Földmérési Intézet feladatáról és hatósági jogköréről szóló rendelkezést, és az Intézet hatáskörébe rendelte többek között a távérzékelés útján nyert adatok feldolgozását és népgazdasági hasznosítását. Jelentős – és mai szemmel visszatekintve – igen előremutató döntés volt ez, köszönhetően a MÉM Országos Földügyi és Térképészeti Hivatal (OFTH) akkori

szakmai irányítóinak, dr. Joó Istvánnak és dr. Szentesi Andrásnak. A 36 909/1980. OFTH-intézkedés alapján alakult meg a FÖMI-nél a Távérzékelési Főosztály (TFO) 1980 augusztusában. A TFO első vezetője dr. Almár Iván, a KGO akkori vezetője lett. A FÖMI Távérzékelési Főosztály tevékenysége három, egymással összefüggő, de jól elhatárolható területre terjedt ki:

- távérzékelési célú űr- és légi felvételek beszerzése, archiválása, űr- és légi felvételek előfeldolgozása, szolgáltatása az ország minden felhasználója számára;
- tájékoztatás a távérzékelési mesterséges holdak adatairól, szakértői támogatás a felhasználók projektjeiben;
- a hasznosításhoz szükséges feldolgozási módszerek, technológiák kidolgozása, elsősorban a mezőgazdaság, a környezetvédelem és vízgazdálkodás, a regionális fejlesztés, a térképészet területén.

Ezeket a feladatokat a FÖMI TFO – a MÉM; OMFB; MTA IKT támogatásával, egyetemekkel, más kutatóhelyekkel együttműködve – oldotta meg. (Winkler 2001/11)



Dr. Joó István

1981–82. jeles évforduló volt a m. Állami Földmérés történetében. Befejeződött az 1:10 000 méretarányú országos topográfiai felmérés. A térképmű készítése – mely közel 4500 térképlapból áll – polgári vonalon 1956-ban (1952–55 között 1:5 000 méretarányú), míg katonai térképészet 1960-ban kapcsolódott be

a munkálatokba. Először a BGTV, majd később a KV, az MNTI, és a PGTV szakemberei működtek közre megalkotásában. 1981-ben tanácskozás keretében ünnepelték meg az állami átadást. A GKE által készített statisztika szerint mintegy 750 fő vett részt a térképmű elkészítésében, mely közel 30 évig tartott. (Molnár 1981/5)

A másik jeles évforduló az ingatlannyilvántartás egységesítésének országos befejezése. Ezt eredetileg 1980-ra tervezték, de gazdasági okok miatt csak 1982-re tudták befejezni. (Joó 1973/1, 6) Ezzel nemzetközileg is nagy elismerést szerzett magának a magyar Állami Földmérés.

1985. január 1-jével Vánca Jenő miniszter utasítás útján (átstrukturális átnevezés címén) az OFTH nevéből az Országos Jelzőtörölte. (1985/3) A Hivatal tiltakozására közölte, hogy törvény kötelezi őt erre (1983/25. ET. tvr.), mely kimondta, hogy: az egyes állami szervezetek „korszerűsítésére” van szükség. Ez egyszerűsítést, összevonást, létszámleépítést jelentett. (Ennek előzménye az 1981–82. évi rossz gazdasági helyzet, amikor Magyarország arra kényszerült, hogy belépjen a Nemzetközi Valutaalap (IMF) szervezetébe.) Az OFTH hiába hangoztatta, hogy nevében az „országos,” jelző mennyire fontos, Vánca miniszter azzal igyekezett a vezetőket megnyugtatni, hogy minden marad a régiben, mert a MÉM amúgy is országos hatáskörű szervezet, így a Földügyi és Térképészeti Hivatal (FTH) tevékenysége nem fog változni.

1986. második felében dr. Joó István főosztályvezetőt (c. egyetemi tanár) kinevezték a Soproni Egyetem Székesfehérvári Karán (Földmérési és Földrendezői Főiskolai Kar) főigazgatónak. Így 25 év után távozott a MÉM főosztályvezetői székéből. Utóda dr. Papp-Váry Árpád lett. Joó István 25 éves munkájáról (1961–1986) „Számadás” című cikkében számolt be a Geodézia és Kartográfiaiban. Egy mondatot idézek a cikkből: „...más módon kellett az állami alapmunkák pénzügyi forrásait biztosítani. ...a fejlesztési források előteremtése 1969 után egyre nagyobb energiát igényelt. Ekkor kellett a SZOGSZ⁴ kon-

ferenciák intézményét határozottabban felhasználni a fejlesztések indokolásánál.” (Joó, 1986/6)

Közismert, mégis újra szólnom kell arról, hogy dr. Joó István elévülhetetlen érdemeket szerzett főosztályvezetői szolgálata alatt a magyar Állami Földmérés fejlesztése és szervezeteinek egyben tartása terén. Nagyon nehéz politikai és gazdasági helyzetben, ügyes diplomáciai érzékkel sikerült a magyar geodézia eredményeit mind hazai, mind nemzetközi vonalon elismertetni. Kiváló képességét a rendszerváltozás után is – lapunk főszerkesztőjeként és egyetemi professzor-ként – sikerrel kamatoztatta. Távozása a magyar Állami Földmérésnek igen nagy veszteséget jelentett, melynek hatása napjainkig érezhető.

Összefoglalás

A tanulmány első része 62 év (1856–1918) rövid summázásáról szól. Látható, hogy a magyar királyi Állami Földmérés, a pénzügyminisztérium keretén belül, önálló szakmai szervezet lévén, saját és nemzetközi tapasztalatok alapján tette a dolgát. Az aktuálpolitika ritkán szólt bele a munkálatokba, kivéve az I. világháború időszakát, amikor be kellett kapcsolódnia a hadi felmérésekbe a Balkán területén. Nem tudok róla, hogy a Monarchia idejében bármilyen konfliktus lett volna a szervezet és a politika között. Természetesen a munkálatokhoz szükséges anyagi fedezetet a mindenkori gazdasági helyzet szabta meg.

A második részből kitűnik, hogy a későbbi történelmi események bizony jelentős hatással voltak a magyar királyi Állami Földmérés tevékenységére. Ez alatt a 27 év alatt (1918–1945) volt forradalom (1918), volt proletárdiktatúra (1919), volt Trianon (1920), 8 éven át volt Antante katonai ellenőrzés. Említenem kell az 1929–33-as világgazdasági válság magyar hatásait, az 1938–41 közötti területi visszacsatolásokat és az 1941–45 közötti háborús időszakot. Ezekben az időszakokban a politika a munkába igen, de a személyi és szervezeti ügyekbe, illetve a szervezet felépítésébe soha nem szólt bele.

A harmadik részben foglalkoztam a II. világháború befejezésétől a rendszerváltozásig terjedő 45 éves (1945–1990) időszakokkal, mely több szakaszból állt. 1945–48-ig polgári berendezkedés volt, 49-től 53-ig totális diktatúra, 53-tól 56-ig enyhülési politika, majd forradalom és megtorlás, végül pedig 1963-tól 1990-ig konszolidáció. Egy dologban azonban ez a 45 éves időszak egységes volt: az ország végig szovjet megszállás alatt állt. A felsorolt szakaszok miatt a magyar mezőgazdaságban rendezetlen állapotok uralkodtak, melyek jelentősen kihatottak a m. Állami Földmérés ingatlan- és birtokrendezési munkáira. A politikai hatások felülírták a felmérésektől elvárható minőségi munkát, és ez természetesen mind a mai napig kihatással van a privatizációra.

Az, hogy – minden politikai cikcakk ellenére – a magyar Állami Földmérés saját szakterületén, valamint kutatásban, tudományos téren és az oktatásban mégis tudott nemzetközi szinten is elismert sikereket elérni, kizárólag a területen belül dolgozó, szakmáértrendelkező, több ezer kolléga lelkes munkájának volt köszönhető.

Befejezésül köszönetet mondok mindazon kollégáimnak, akik közvetlen, vagy közvetett módon segítettek a tanulmány összeállításában. Külön köszönet illeti Domokos Györgyöt, dr. Papp-Váry Árpádot, valamint Winkler Pétert, amiért voltak szívesek elvállalni eme tanulmány – nem túl könnyű – lektori feladatát.

Utóirat

Szakkönyvünk címe az 50-es évek elején: Földméréstani Közlemények volt. A szovjet tanácsadó javaslatára Geodézia és Kartográfia módosították. 1990-ben, Társaságunk közgyűlésén javasoltam, hogy a címet Földmérés és Térképészetre változtassuk. Az elnökség, kérésemet sajnos nem bocsátotta szavazásra.

Irodalom

1. Balázs László–Raum Frigyes: Tények és emlékek a magyar földmérés szervezetéről (1983/84)
2. Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században (Osiris Kiadó, Bp., 2005.)

⁴ A Szocialista Országok Geodéziai Szolgálat (SZOGSZ) szovjet javaslatra 1952-ben alakult és 1989-ben volt az utolsó tanácskozás

Koreában. 1990-ben megszűnt. (Papp-V. Árpád 2011/2)

3. GK Szerkesztőbizottsági cikk: Váhl Miklós (1989/1)
4. Raum Frigyes: 50 éves a BGTV (2001/8)
5. Székely Domokos: 30 éve hunyt el Szent-Iványi György (2001/4)
6. Székely Domokos: Visszatekintés az ÁFTH működésére (1997/8)
7. Székely Domokos: 50 éve alakultak meg a Földmérési Munkaközösségek (2005/11)
8. Regőczy Emil: A Geodéziai és Kartográfiai Egyesület megalakulása (1956/2)
9. Joó István: Emlékezés Regőczy Emilre (2001/2)
10. Hegyi Gyula: A Kartográfiai Vállalat megalapítása és 35 éves fejlődése (1989/6)
11. Székely Domokos: 100 éve született Csikor Kálmán (2010/10)
12. Székely Domokos: In memoriam 1956 (2006/10)
13. Domokos György: Nyereségérdekeltségi rendszer a térképészeti vállalatoknál (1968/6)
14. MSZMP archívum a Magyar Országos Levéltárban
15. Jagasics Béla: 15 éves a FÖMI (1982/6)
16. Apagyai Géza: 25 éves a FÖMI (1992/5)
17. Joó István: 30 éves a Földhivatali szervezet (1997/10)
18. Raum Frigyes: Fasching Antal Emlékplakett (1968/69/70)
19. Székely Domokos: 40 éves a Fasching Antal díj (2009/5)
20. Joó István: Egységes földnyilvántartási rendszer (1970–73)
21. Molnár Sándor: A topográfia jövőbeni feladatai (1981/5)
22. Mihály Szabolcs: Az 1:10 000 méretarányú EOTR topográfiai térképek 1975–1999 között végzett felújítási programja (második ciklus) (MFTTT külön kiadványa – a topográfiai tanácskozás előadásainak anyaga 1989)
23. Buga László–Herczeg Ferenc: Topográfia (60 éves a GK folyóirat. Jubileumi különszám 2009)
24. Joó István: Felépült a Penci Observatórium (1976/3)
25. Fejes István: 25 éves a Penci KGO (2001/11)
26. Borza Tibor: 30 éves a KGO (2007/1)
27. Winkler Péter: 20 éves a FÖMI Távérzékelési Központ (2001/11)
28. Papp-Váry Árpád: 100 éve született Radó Sándor (2000/1)
29. Székely Domokos: 25 éve jelent meg a Magyar Földmérők Arcképcsarnoka első kötete (2001/7)
30. Székely Domokos: Megjelent az MFA 4. kötete (2015/7–8)
31. Utasítás a MÉM szervezeti rendjének módosításáról (1985/3)
32. Joó István: „Számadás” a m. Áll. Földmérés 25 éves működéséről 1961–1986 (1986/6)
33. Papp-Váry Árpád: A SZOGSZ utolsó (koreai) ülése (2011/2)
34. 60 éves a Geodézia és Kartográfia c. folyóirat jubileumi különszám 2009 (Megjegyzés: A felhasznált irodalom a történetek sorrendjéhez igazodik. A zárójelbe tett hivatkozási évszámok – amennyiben külön utalás nincs – a Geodézia és Kartográfia illetékes számaira vonatkoznak)

Summary

Politics in the Hungarian State Survey, or the Hungarian State Survey in Politics, Part II

Originally, I wanted to deal with the interrelationship of geodesy and

politics. While reading some of the sources, I found this approach would be too general. That is, the problems of our professional field are not related to the debates between geodesy as science and the domestic politics, but to the relationship between the Hungarian State Survey and the current politics.

This paper discusses three major historical periods. I introduce the first period from the beginnings of the systematic cadastral surveys of the Royal Hungarian State Survey (1856) to the end of the First World War (1918). The second period covers the years between the two world wars (1919–1945). The third period includes the time from the end of the Second World War to the political transformation (1945–1990).



Dr. Székely Domokos
okleveles,
földmérőmérnök,
szakmatörténeti
kutató

Hírek

Közlemény a FÖMI megszűnéséről

Tájékoztatjuk, hogy a Földmérési és Távérzékelési Intézet – az 1312/2016. (VI. 13.) Korm. határozat, továbbá az egyes központi hivatalok és költségvetési szervek formájában működő minisztériumi háttérintézmények felülvizsgálatával összefüggő jogutódlásáról, valamint egyes közfeladatok átvételéről szóló 378/2016. (XII.2.) Korm. rendelet értelmében – jogutódlással, Budapest Főváros Kormányhivatalába történő beolvadással megszűnt, a feladatait 2017. január 1. napjától Budapest Főváros Kormányhivatala Földmérési, Távérzékelési és Földhivatali Főosztálya látja el.

Az intézményi integráció

eredményeképpen 2017. január 1-jétől minden szerződéses és partneri, illetve egyéb jogviszonyban a Földmérési és Távérzékelési Intézet (FÖMI) megnevezés helyébe jogutódként Budapest Főváros Kormányhivatala (BFKH) lép, a jogfolytonosság biztosítása érdekében.

Az intézményi integráció eredményeként a Földmérési, Távérzékelési és Földhivatali Főosztály továbbra is biztosítja a feladatok zökkenőmentes ellátását, változatlan helyszínen, elérhetőségeken és színvonalon nyújtja szolgáltatásait.

Bízva a további sikeres szakmai együttműködésben:

*Budapest Főváros Kormányhivatala
Földmérési, Távérzékelési és
Földhivatali Főosztály*

Lapzárta után vált hivatalossá az információ, hogy a Földmérési, Távérzékelési és Földhivatali Főosztály főosztályvezetői beosztását 2017. január 1-jétől Fekete Gábor úr a FÖMI eddigi főigazgatója tölti be. Munkájához erőt, egészséget és sok sikert kívánunk!

Vezetőváltás a katonai térképészetnél

2017. január 20-án az MH Geoinformációs Szolgálat (MH GEOSZ) kultúrtermében ünnepélyes keretek között zajlott le a geoinformációs szolgálatfőnöki beosztás átadása. Az ismertett határozat szerint Tóth László ezredes, az MH GEOSZ parancsnokát, MH